

Projektas „Mano Vilnius”

Ką byloja Paplauja

Paruošė: Eva, Deiminta, Agnė ir Andrėja

TURINYS

- Kas yra Paplauja;
- Iš kur kilo Paplaujos pavadinimas;
- Paplaujos priešistorė;
- Kaip viskas pasikeitė;
- Apie upę ir tiltą Paupyje;
- Verpimo ir audimo fabrikas „Audėjas“.

Kas yra Paplauja

Paupys – Vilniaus miesto dalis, esanti į pietryčius nuo Senamiesčio, kairiajame Vilnios krante priešais Užupį. Senąjį vietovės pavadinimą mena Paplaujos tiltas ir Paplaujos gatvė.

Kas yra Paplauja

Atsinaujinęs Paupio rajonas, sostinės naujokas ir senbuvis viename. Nors šiandien čia pamatysime naujai iškilusius gyvenamuosius kvartalus, ši teritorija mena ir senesnius laikus, kai dar buvo žinoma Paplaujos vardu.

Iš kur kilo Paplaujos pavadinimas?

Paupys dėl reljefo, upės, kanalų ir greta esančių Misionierių vienuolyno sodų buvo vienas gražiausių Vilniaus priemiesčių, o ir dabar jis yra tarsi nedidelis ir nuošalus rajonas pačiame Vilniaus senamiestyje.

Vilniaus miesto dalis paupyje dar vadinama Paplauja. Pavadinimas kilo ne nuo žodžio “paplavos”, kaip būtų galima pagalvoti, o dėl to, kad šaltiniai plauna žemę. Dar ir dabar žmonės iš Subačiaus kalno šaltinių geria vandenį.

Paplaujos priešistorė

Iki 1939 m. vietovė vadinta Paplauja. Tai buvo pirmasis Vilniaus pramonės židinys. Ant sraunios upės ir jos vingiuose iškastų kanalų XVI–XIX a. pastatyta daug vandens malūnų, juose įrengta dirbtuvių. Jau nuo XVI a. Paplaujoje buvo gaminamas popierius (trejose dirbtuvėse) parakas, kruopos, malami grūdai.

Kaip viskas pasikeitė

Po nepriklausomybės atkūrimo didžioji dalis gamyklų buvo uždarytos ir teritorija buvo apleista. Nuo XXI a. pradžios buvusių gamyklų ir fabričių teritorijose intensyviai vykdomi gyvenamojo rajono projektavimo ir statybos darbai.

Dabar Paupys yra ypač prašmatnus naujas rajonas, apsuptas naujų, modernių gyvenamųjų pastatų, namų. Paupys yra šiuolaikinis verslo rajonas, su daug pramogų visai šeimai. Taip pat gausus savo praeities istorija, kuri domina visus.

Apie upę Paupyje

Paupys iki 1939 m. buvo vadinamas Paplauja (Paplavomis), nes šį vandens išgraužtą „kanjoną“ nuolat plauna Vilnia iš šiaurės, o šaltiniai – iš pietų. Seniau ant sraunios upės ir jos vingiuose iškastų kanalų 16–19 a. pastatyta daug vandens malūnų (Potockių, Oginskių, Tiškevičių, Tyzenhauzų, Vyskupų ir kiti), juose įrengta dirbtuvių. Susiklostė kanalų, užtėkių, salų ir tiltų sistema.

Apie tiltą Paupyje

1882 m. pastatytas metalinis santvarinis Paplaujos tiltas yra antras seniausias metalinis tiltas per Vilnią (po Bernardinų). Jis jungia Užupį ir Paupį, o kartu – ir dvi Paupio gatvės dalis. Prie tilto Paupyje stovėjo Oginskių malūnas, bet 1860 m. jis sudegė.

Apie 1955 metus padarytas remontas. Buvo pašalintos visos važiuojamosios dalies medinės konstrukcijos, uždėtas naujas paklotas. 1996 metais tiltas įtrauktas į Kultūros vertybių registrą.

26 m tiltas atnaujintas 2020 m. sausį. Iki tol tarnavo sovietmečiu statytas tiltas, skirtas šilumos trasoms per Vilnią permesti. Nuo to laiko tiltas ir jo prieigos labai pasikeitę.

Verpimo ir audimo fabrikas „Audėjas“

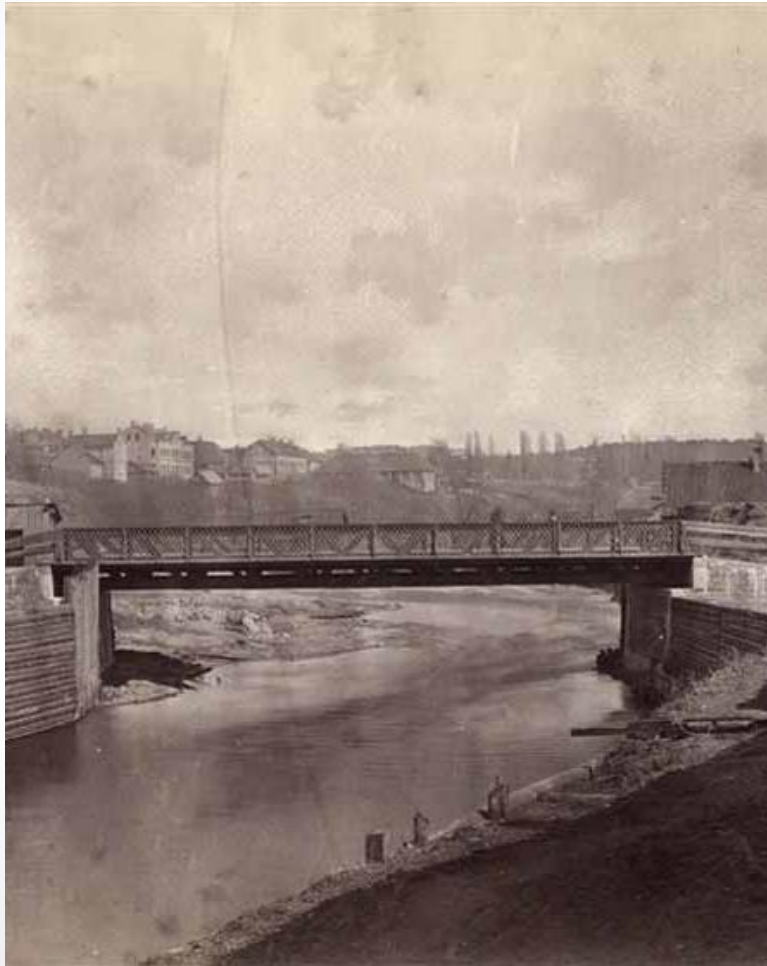
Lietuvoje 16 a. pradėjo kurtis amatininkų cechai, kurie audė lininius ir vilnonius audinius pagal užsakymus ar parduoti. A. Tyzenhauzas 18 a. antroje pusėje įkūrė dideles manufaktūras – drobės audyklą Šiauliuose ir gelumbės audyklą Bartninkuose. Drobės ir gelumbės audyklos 1810 Vilniuje įkūrė Labdarybės draugija. Kitos didesnės tekstilės pramonės įmonės 19 a. buvo Strėvininkuose, Joniškyje, Švenčionyse, Šiauliuose, Kražiuose, Pavilkijyje.

Verpimo ir audimo fabrikas „Audėjas“

20 a. pradžioje viena didesnių įmonių buvo O. Trėjaus vilninių audinių fabrikas Juodupėje. Čia buvo audžiamas geros kokybės drapas, gelumbė, bostonas. Tekstilės pramonė sparčiau pradėjo plėtotis po Pirmojo pasaulinio karo. 1922 veikė šešios, 1926 – 18 pirminio linų apdirbimo įmonių. Lininių audinių didžiausi fabrikai veikė Biržuose, Plungėje, Šiauliuose, Telšiuose, medvilninių – Klaipėdoje, Kaune.

Įdomu

Ar žinote, kuo Paupys panašus į Veneciją?

Šių laikų Tymo turgus buvo sala su viena gatve. Aukštaičių gatvė buvo Perkasos (Kopanicos) kanalas, todėl tarp dabartinės Vilnios ir Aukštaičių gatvės buvo dar viena sala. Kita sala prasidėjo netoli Bernardinų kapinių ir turėjo garbingą Saksų salos vardą (karaliaus Augusto III Sakso garbei).

Į ją dėl vaizdingo kraštovaizdžio – upės, kalvų, ir salų – žmonės atvykdavo kaip į kurortą: pavaikštinėti, papiknikauti ir pabendrauti.